

«ФІЛОСОФІЯ ГОСПОДАРСТВА» С. БУЛГАКОВА У КОНТЕКСТІ ФОРМУВАННЯ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА.

Ідея громадянського суспільства є однією з найцінніших досягнень світової наукової думки.

Поняття «громадянське суспільство» склалося не відразу, зміст його формувався та збагачувався поступово. Протягом кількох століть виникали і розвивалися нові концептуальні уявлення щодо сутності громадянського суспільства, його структури та ознак.

Громадянське суспільство – це сфера самовиявлення і реалізації потреб та інтересів вільних індивідів через систему відносин (економічних, соціальних, релігійних, національних, духовних, культурних). Структурними елементами цієї системи є організації (політичні партії, громадські об'єднання, асоціації) та різні об'єднання (професійні, творчі, спортивні, конфесійні тощо), що охоплюють всі сфери суспільного життя і є своєрідним регулятором свободи людини.

С. Булгаков у своєму творі «О социальном идеале» доводить, що людина усвідомлює минуле, теперішнє і майбутнє не як причини та наслідки, а як можливості її вільного вибору. Сам же вибір потребує певної оцінки з точки зору його мотивів.

Наголошуючи на необхідності свободи людської волі, він вказує на необхідність її «розумності» та відповідності нормам поведінки.

Булгаков дає визначення природному праву як – тим ідеальним нормам яких насправді немає, але які повинні бути, й ім'ям свого суб'єктивного «долженствования» заперечують діюче право та соціальний уклад життя.

Духовна сфера громадянського суспільства передбачає свободу думки, совісті, слова; самостійність та незалежність людини від державних та політичних структур, творчих, наукових та інших об'єднань.

Право є свобода, обумовлена рівністю. Синтез свободи і рівності. Заради свободи особистість має підкоритися суспільству, і ця залежність посилюється в міру того, як збільшується свобода особистості. На думку Булгакова, точно відокремити, де закінчуються права суспільства і держави, а де починається свобода особистості, неможливо навіть у теорії.

Розглядаючи громадянське суспільство як сукупність вільних індивідів, ми знаходимо його вияв у різних аспектах, а саме: економічному, соціальному та політичному.

Суть економічного аспекту полягає у тому, що: 1) кожний індивід є власником тих засобів, які необхідні для його нормального існування; 2) індивід має право на свободу вибору форм власності; 3) на вільний вибір роду занять, професії та користування її результатами.

Соціальний аспект розглядається як: належність індивіда до певної спільноти (сім'ї, клану, класу) чи автономна його самостійність з метою забезпечення своїх потреб.

Політичний аспект вимагає свободи індивіда, що виявляється у можливості бути членом партії, брати участь у виборах.

У своїх теоретичних пошуках С.Булгаков впевнено стояв на принципах поєднання форм власності, соціалізму та індивідуалізму. Він стверджував, що потреби економічні мають і соціальне значення, та навпаки. Йдеться про необхідність цілісного бачення суспільства, про гармонічне поєднання сфер діяльності людини.

Тобто, задовго до утворення громадянського суспільства С.М. Булгаков близько підійшов до аналізу його сутнісних рис, характеристик та місця людини у такому суспільстві.